

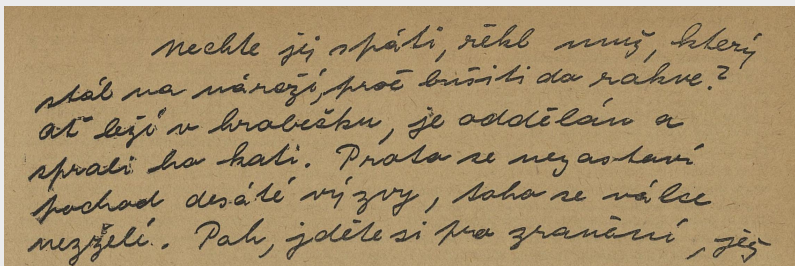
Napsal Robert Saudek

(E*forum, 09. 06. 2022)

Mezi dubnem a srpnem 1927 uveřejnil **Robert Saudek** v týdeníku Přítomnost osmero poněkud kuriózních pokusů, nadepsaných **Čeští spisovatelé v zrcadle grafologie**. Interpretoval tu postupně rukopisy Jana Herbena, Fráni Šrámka, Jiřího Wolкера, Jaroslava Hilberta, Jaroslava Haška, Františka Langera, Vladislava Vančury a Karla Čapka. Grafologie jako systém psychologického výkladu rukopisu přitáhla Saudkovu pozornost přinejmenším už v těsně poválečných letech: v roce 1920 si v té souvislosti korespondoval s filozofem Ludwigem Klagesem, z grafologického umění učinil také nástroj, pomocí něhož hlavní postavy jeho románu Diplomati (1921) – rakouský vyslanec v Haagu a jeho chráněnkyně, dívka z české evangelické rodiny – zkoušejí porozumět světovému dění i předejmut věci budoucí – v přesvědčení, že klíčem k tomu jsou psychologické profily rozhodujících osobností (největšími nadějemi je naplňuje četba rukopisu Masarykova). Zájem o rukopis jako znak povahy či charakteru lze však chápat také v návaznosti na starší Saudkovy sondy do oblastí, v nichž to, co se jeví, vnějškově ukazuje, je chápáno jako manifestace nějak modelovaného „vnitřku“ (příkladně lze v tomto směru zmínit několik Saudkových předválečných reflexí psychoanalýzy, najmě fejeton Vědecké výklady snů, otištěný 10. 9. 1907 v Lidových novinách), ba osudu – sem sahá kupříkladu už jeho text Die Sprache der Hand z berlínské revue Das Leben (1905). V případě výše zmíněné série profilů osmi českých literátů šlo těžko mluvit o nějaké prognóze světodějnosti, leda o určité veřejné prestiži (tou se přece jen spisovatelé liší od kriminálních, jejichž rukopisům se v té době Saudek věnoval také). Ta tu ovšem jako by nebyla brána v potaz: k „literárnímu“ diskurzu (tedy i diskurzu o literatuře) se Saudek vlastně vůbec nevztahuje, nesoupeří s ním, vytváří specificky kódované diagramy a dává je zkrátka všanc, snad s implicitní výzvou ke konfrontaci. Nelze vyloučit, že v pozadí série – z níž na ukázkou uveřejňujeme **profil vančurovský** (Přítomnost 4, 1927–28, č. 32, 18. 8. 1927, s. 504–505/) – byl prostě zřetel marketingový, sebepropačnický: na několika místech Saudek odkazuje ke své knize Vědecká grafologie. Psychologie písma (Praha: Orbis, 1925).

mt

Robert Saudek: Čeští spisovatelé v zrcadle grafologie VI. Vladislav Vančura

Již počáteční dojem z rukopisu Vančurova, který je psán tupým a dosti poddajným perem, je dojem těžkopádnosti a neobratnosti. Tvary písmen jsou neohrabané a neumělé, ať se již drží zjednodušených typů školní předlohy, či používají také občas písmen tiskacích. Dojem tento zesiluje poměrně značná velikost písmen a jeho plošný ráz, který je důsledkem jednak silné vydutosti smyček a oválů, jednak značné tloušťky čar i tzv. vlasových (které ovšem následkem postranního držení pera připadají na tahy vedené shora dolů). Ale i manýrovitý postranní tlak, který svým příliš monotónním střídáním ruší plastickou plošnost, zesiluje tento dojem tvarové nemohoucnosti.

A přece je písmo toto značně rychlé, velmi široké, vykazuje značnou měnivost v průběhu řádek, které mají zpočátku tendenci stoupající, ale rovněž i jistou měnivost co do úhlu písma a částečně i velikost, jakož i značnou neurčitost způsobu vázání.

Tato částečná vratkost je však dostatečně vyvážena znaky opačnými, takže zde máme význačnou dominantu rozporu. Diakritická znaménka jsou psána téměř všude přesně nad písmenou, k níž patří, jakkoli jsou kladena značně vysoko; pokud se měnivosti polohy týče, shledáme se s většími rozdíly teprve tehdy, srovnáme-li počátek a konec řádek. Z toho však vyplývá, že tato měnivost je následkem stoupající rychlosti psacího výkonu; abstrahujeme-li tudíž od toho, shledáváme měnivost úhlu sklonu zcela normální. Totéž platí o proměnnosti i ostatních znaků, které přicházejí v úvahu, ba tlak je dokonce velmi pravidelný. Kromě toho vidíme silnou tendenci k určitosti v ostrém způsobu vázání, v levosměrných háčcích na konci slov a v zjednodušování tvarů písmen. Při této divergenci převládá však tendence k harmonii a stabilitě písma, jak svědčí další znaky: malé délkové rozdíly, žádné zdůrazňování počátečních písmen, naprostá jednoduchost bez vší okázalosti, jasné a harmonické rozvážení plochy a poměrná stejnoměrnost, pokud se týče poměru délek horních k délkám spodním. Přesto, že písmo je psáno rychle a zdánlivě stejnoměrně, přece se mu nedostává přirozeně impulzivního rytmu. Pisatel často dělí slova nepravopisně a v rozkolu k rytmu optickému a akustickému (s-pá-ti, buš-i-ti, vá-lce, nez-as-taví atd.). Provedeme-li na základě tohoto seskupení všech znaků předložené ukázky příslušné psychologické závěry, obdržíme tento výsledek:

Pisatel je nátura poměrně primitivně organizovaná, malé duševní pružnosti a diferencovanosti. Má silnou a plastickou fantazii, myslí zcela v konkrétních přestávkách, ale není myšlenkově dost obratný a pohotový. Jeho vnímavost je omezená, má „dobré nervy“, není příliš citlivý. Ale v jeho cítění je mnoho elementárnosti, radosti ze života, naivnosti a nadšení, arci poněkud hřmotného. Neboť si libuje v silných vjemech, představách a činech, miluje velká gesta a slova. Je v něm

něco drsně zemitého a není tuze vybíravý ve výrazech. Tato obhroublost odpovídá robustnosti jeho cítění, poněvadž tolik přiléhá k drsnostem života, které opájejí jeho smysly. Pudovost dění, rub skutečnosti jej uchvacuje, takže se nestaví na stanovisko kritika či moralisty. Kritika vůbec není jeho silnou stránkou, a proto ji neuplatňuje ani vůči sobě. Nehledí daleko vpřed a žije okamžiku. Ale to mu nikterak nevádí. Kypí duševním zdravím, má neochvějnou sebedůvěru, aniž je přitom domýšlivý. Tato duševní rovnováha má jeden svůj předpoklad v malé citlivosti, v „dobrých nervech“, které mnoho snesou, a v jeho bezstarostnosti. Neméně významno však je, že všechny své vnitřní impulzy plně a bezstarostně vyžije, neznaje duševních překážek ani dlouhého rozmýšlení. Odtud jeho duševní jas, bezstarostná otevřenost, poctivost a přímost, jakož i naprostá nenucenost chování. Je přirozeně také družný a hovorný až k mnohomluvnosti; třeba si však zvyknouti na jeho obhroublost a drsnost.

Tato bezprostřednost má však svůj vrub, ježto nabývá často rázu nespoutanosti, libovůle a nedůslednosti. Jsa založen smyslově a maje současně sklon k idealistickému pojmání, často si obojí plete, ježto nedovede nahraditi nedostatek bystrého, pronikavého postřehu důkladným promyšlením. A tak zůstává při neurčitém citovém pojetí, jež je jakousi směsí smyslového vzrušení a utopismu a je podrobno nedůslednosti a náládovosti.

Přesto však, následkem své primitivnosti, tíhne k určitosti a jednostrannosti, v níž je mnoho šablonovitého. Příčinou toho je nedostatečná přizpůsobivost jeho fantazie, která je sice velmi plastická, ale málo ohebná, a nestačí tudíž potřebě okamžitého výrazu. Proto upadá i do manýrovanosti výrazu a snaží se nahraditi důrazem a opakováním, co mu chybí na bystrosti a pregnantnosti. Nikterak mu to však nevádí, ježto si toho neuvědomuje. Jsa obdařen tvořivým pudem, uplatňuje jej bez skrupulí s celou svou neomylnou sebejistotou a se všemi známkami svého naturelu: prostotou, mnohomluvnou upřímností, nespoutanou živelností a důrazem, jakýmsi neurčitým utopismem a značně naivním patosem.

Jakkoli je však vnitřně neujasněný, a proto nedůsledný, lze se na jeho výkon přece velmi spolehnouti. Je svědomitý, důkladný a houževnatý ve své práci, kterou koná s radostí, a ne jako nemilou povinnost. Jeho duševní svěžest a spontánnost vylučuje ovšem každé pedantství, které je mu cizí. Stejně nezná však ani horečného napětí a spěchu, ježto není poháněn ani nemírnou touhou po slávě a úspěchu, ani vůlí k moci, ani vůbec dalekosáhlými cíli. Je skromný a soběstačný, jsa prostě spokojen se svým životem. A tak při vší jednostrannosti jeho ducha je v jeho bytosti cosi velkolepého: naivní, nepochybující síla, jež s naprostou sebedůvěrou a nenáročností uplatňuje svou hřivnu prostě proto, že musí.